

ביכורים

הערות לפו"ר

בה קרא, מיהו בירו' אית תנא דממעט לה מאשר נתתה לי, ומשמע דלדידי' נמי אינו מביא, מדמחלק בינייהו רק בחלקו של שבט מנשה, ואפשר דסמך אקרא קמא אשר תביא מארצך אשר וגו' נותן לך, ולומר דכל ענין ההבאה הוא ממקום שנתן לך.

שם מביאין ולא קורין, הא דלא נקט ויש מביאין, י"ל משום דאותן שמביאין וקורין פעמים שאינן קורין, כגון

מן החג ועד חנוכה, ובנבזו ואינך, ובנטמאו, מיהו אפשר דמעיקרא ל"ק דאורחי' דתנא הכי בשאר דוכתי.

שם הנוטע לתוך שלו והברין לתוך של יחיד, בפשוטו נראה דהבריכה שייכת ליחיד, ודינו כיורד ונוטע שדה חבירו שלא ברשות, [וכ"מ מהברין לתוך שלו דהבריכה שייכת לזה שהיא נטועה אצלו, והיינו דקתני הנוטע לתוך שלו דהכא הנדון על הנטיעה משא"כ בסיפא, דאל"כ הול"ל המברין מתוך שלן], ואע"פ שהוא עושה לו טובה ונוטע עבורו אילן, והי' מקום לומר דבכה"ג ודאי מוחל לו על היניקה שמהילדה לזקינה, ועוד שיש לו תועלת כנגד זה מהזקינה, קמ"ל דכ"ז שלא קיבל רשות לא קרינן ב' אדמתך.

ויש להסתפק אם היחיד מביא מהבריכה, דכיון שבעל הנטיעה הברין לתוך שלו, הר"ז כנתן לו רשות, ואפשר דגם קורא, דחשיב כנתן לו רשות לעולם, ובמברין מתוך של יחיד לתוך שלו, ודאי דהיחיד מביא [וקורא].

א. **פ"א מ"א** מביאין ולא קורין, יש לעי' מנלן דאף אותם שאינן ראויין לקריאה מביאין, ואף דמסברא יש להבין דקריאה לא מעכבא, אבל אכתי הרי הפסוק מתפרש באותן הראויין לקריאה, והול"ל דכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו, ואפשר דכיון דקרא קמא כתיב סתמא ראשית ביכורי אדמתך תביא וגו' מפרשין לי' כמצוה בפ"ע בענין הבאה, שו"ר במכילתא דבאמת מהתם גמרי' לה, (ויתכן גם דאשר תביא מארצך אמצוה דתביא דכתיב במשפטים קאי, דהיינו אשר אמרתי לך שתביא מארצך, מיהו פשטי' דקרא מתרגמינן די תעל מארעך).

ולפ"ז מדוקדק הא דקאמר מאיזה טעם אינו מביא משום שנאמר ראשית ביכורי אדמתך, דכיון דמימעט מקרא קמא הרי הוא מתמעט לגמרי אף מהבאה, והני דמתמעטין ממקראות הכתובים בקריאה מביאין ולא קורין, והא דממעטין חוץ משבעת המינין מהבאה, היינו משום דקרא דמארצך כתיב קודם הקריאה, ובפרט אם נפרש דה"ק אשר אמרתי שתביא מארצך, א"כ המיעוט על הבאה ג"כ, וכן הא דממעטין מן החג ועד חנוכה היינו מקראי דקריאה, ומרבינן הבאה מארצך.

מיהו יש לדקדק בדברי ר' יוסי הגלילי דממעט עבר הירדן מארץ זבת חלב ודבש, והיינו מקרא דקריאה ואמאי ממעט לה מהבאה, ואפשר דכי היכי דחוץ משבעת המינין מתמעטין מהבאה, משום שאינה שבח הארץ, ה"ה עבר הירדן דאינה הארץ דמשתבח

לכאוי נראה דבדיני ממונות כל הפירות שייכים לזה שהאילן בתוך שלו, דהיניקה שיונקים זמ"ז מועטת ואין בה חשיבות למהוי שותפין בפירות עי"ז, ועוד דכנגד כן יונקת הברכה מהזקינה ואיפכא, אבל מ"מ לא קרינן ב" כל הגידולים מאדמתך, - שותפין מביאין ביכורים כדאמר חולין וכ"ה ברמב"ם.

שם וכן המברך מתוך של יחיד, היחור עצמו מותר ליטלו מתקנות יהושע ב"ק פ א', ומתוך של רבים חשיב ג"כ גזל, כיון שמכחיש היניקה של פירות האילן של הרבים, ולא דמי לההיא דר"י שאין לרבים אילן, ואיניקה מקרקע רה"ר לא קפדי.

ב. **ירי' פ"א ה"א** הדא אמרה כשם שהילדה כו' יש לעי' א"כ סיפא ל"ל, דהא סתתמא דמילתא זקינה עיקר כדאמרי' כשם כו'.

שם אר"י כולן משום תורת הגזולן כו' לכאוי בא לומר דרשות מהני, וביאור הדברים דתוספת היניקה שיש לזקינה מן הילדה, ואיפכא, אינה חשובה לקבוע את הגידולין כבאין משדה של אחר, דתוספת זו לא חשיבא, אבל כשנוטלה שלא ברשות חמירא לקלקל דלאו כולי' ידי', ואף דלגבי בעלות על הפירות מסתברא דלאו כשותפין דמו, מ"מ לגרע סגי בהכי.

שם אר"י מתניתא אמרה כן מאיזה טעם כו' צ"ב מאי בעי לאתויי ממתני', הא לפמש"כ חדושי' דר"י הוא דסגי ברשות ליחשב אדמתך, אע"פ שבאמת אין האדמה קנוי' לו, מ"מ עיקר החסרון מפני שזה גזל דאז כל שותפות דלאו ידי' מגרעת, אבל ברשות שפיר מביא, ואיזה משמעות יש לזה במתני', ובפ"י מהגר"א יש קצת משמעות לפרש כהירידב"ז דמתני' לא אמרה כן, דמשמע שיש חסרון אדמתך, וכל שאינה קנוי' לו לאו אדמתך מיקריא.

ואפשר דאם הי' החסרון דאדמתך אפי' ברשות, א"כ אף היחיד שהאילן ברשותו [והוא הברך ממנו לתוך של עצמו] ג"כ אינו מביא, דנהי דאיהו קא גרים לי', אבל לא עדיף מהברך ברשות, דסוף סוף אין כל הגדולים מאדמתו, ומדקתני מאיזה טעם אינו מביא ולא קתני אינם מביאין, ש"מ דרק זה שהברך אינו מביא, אבל בעל האילן מביא, וש"מ דאין חסרון אדמתך אלא שלא ברשות, א"נ אפשר דהול"ל שיביאו בשותפות, אבל אם רק המברך אינו מביא, הרי השני מביא לעצמו.

שם תני אם הברך ברשות מביא וקורא ר"י בשם כו' אפשר דפלוגתתם רק אם קורא, אבל לכו"ע ברשות מביא, אלא דר' יוסי ס"ל דכל שאין לו רשות לעולם לא קרינן ב"י האדמה אשר נתת לי, ולפ"ז אין הכרע מדברי ר' יוחנן, די"ל דמתני' דקתני אינו מביא היינו מתורת הגזולן, אבל לענין קורא אפשר דבעינן לעולם, ומ"מ מדקדק מינה ר"מ כאבחה, דלא אשכחן במתני' פסול נוסף.

ג. **שם** רי"א כזה מביא, לשון כזה לכאוי מוכיח דארה"ר דוקא קאי, דליכא למימר דאי לאו כזה, הוה מפרשינן לה אכולה מתני', דהא פלגינהו תנא מאינך, דאלו שאינן מביאין קאי אתרתי דרישא, והדר קתני דין בפ"ע הנוטע לתוך שלו כו' הר"ז אינו מביא, ובירור' מפרש דס"ל עושין חלל תחת רה"ר, ומיהו אין לו זכות בעלות בזה, ולכן מביא ואינו קורא.

מיהו בירור' מפרש נמי בדרך היחיד כגון שמכר לו השביל, ומספק"ל אם מכר לו עד התהום, ולכן מביא ואינו קורא, [ולכאוי' מספק נשאר שלו, וצ"ע], ונראה דה"ה במכר לרבים, והא דאמר התם דבשייר לעצמו כו"ע מודו ששייר לו עד התהום, זהו ענין בפ"ע דבמשייר לעצמו לא מסתבר שמוכר לחבירו עד התהום ומשאיר לעצמו הילוך השביל,

כל הפירות שביכרו ראשונים, דראשית מתפרש על ההפרשה תחלה לכך, כמו ראשית דגנך ראשית גז ראשית עריסותיכם.

שם אין לך אלא חטים ושעורים בלבד, בתו"כ קאמר דומיא דעומר ושתה"ל.

שם ודבש אלו התמרים, בשבח הארץ שפיר נקט דבש על כונת תמרים וכדנקט זית שמן, אבל בההיא דכפרון הדבר הול"ל ותמרים, ונראה מזה דזהו שם הפרי, ולפ"ז כפות תמרים מתפרש על עץ הדקל ואפי' אינו עושה פירות, ועי', ול"מ כן.

שם בהרת כגריס לית הוא מימן, נדצ"ל סימן, שלא ניתנה הלכה דכגריס הוא הסימן, ותדע דכגריס דבהרת מרובע, ואין הגריס מרובע, ולכן אינו נכלל בפסוק, וכן כעדשה מפרש בסופ"ק דחגיגה דחכמים שיערו כך, ור' יהודה אמר התם כזנב הלטאה, וכיון שלא ניתנו בתורת סימן, לא נכללו בפסוק זה.

שם אר"י טעמא דרשב"ל כו' ר"י הבין דלכו"ע בדליכא אלא מין גרוע מביא, ולכן מדמי לה למן הרע על היפה, ור' יוסי השיבו דאפי' אין לו אלא מין זה אינו מביא, ולכן אינו דומה לתרומה, ומסייע לר' יוסי דהציפורנין אינן מביאים, וסתמא דמילתא מי שדר בציפורי אין לו שדה במקום רחוק ואפ"ה קתני דאינו מביא וש"מ שאין חיוב על מין כזה כלל, וממילא לא דמי לתרומה.

שם מן המובחר הן ותימר אבל, פי' וכי צריך לומר ע"ז אבל מביא, הר"ז פשוט דזהו מצותו, ומשני דכיון שהם מאחרין ס"ד דאין שם ביכורים נופל עליהם שהם מאחרין ולא מבכרין.

מיהו מתני' מתפרשא כששדהו משני צדי השביל.

ויש לדקדק א"כ למה הוצרך לפרש דלר"י עושין חלל תחת רה"ר נימא תרווייהו במכר להם השביל, ולא קו' היא דלא מסתבר לפרושי סתמא דמתני' במאורע כזה, ולכן עיקרה מתפרשת בכל רה"ר, אלא דמשמע לי' דפליג ר"י אף ברה"י, [ובאמת בגרסת הירו' כתוב רי"א מביא ולא כתוב כזה], ולכן מפרשין דבריו בכל רה"ר, ונוסף לזה גם משכח"ל ברה"י דמביא, וה"ה ברה"ר כה"ג אלא דבלא"ה מביא לר"י, וצ"ע בפירושים מהגר"א מ"ש בכ"ז.

ד. יר"י סוף ה"ב אפשר לפירות לצאת בלא ביכורים כו' בפשוטו ר"ל דאין על הגזולן איסור שאינו מפריש ביכורים, אבל חיוב תרומה ומעשרות מוטל עליו, וע"כ יפריש עליהם ממקו"א, כיון דקודם יאוש לא מהני הפרשתו מיני' ובי', אבל מביכורים פטורין, ואפי' ממקו"א לא שייך לחול עליהם דפטורין לגמרי, מיהו אם היו חייבין לא הוה מהני הפרשתו כמו שלא מהני בתרו"מ.

עיקר הנדון דנתיאשו, לכאור' ר"ל דאע"פ שלא קנה הקרקע, מ"מ הו"ל כשדה הפקר דהמחזיק בפירות יכול להביא, וצ"ע בכ"ז, ושל מי נקרא הקרקע.

ה. **שם** מ"ג ולא מן התמרות שבהרים שהאזיר שולט בהם יותר מדאי מפני גבהן, אבל פירות בעמקים חסר להם האזיר משא"כ תמרים שגבוהין ושולט בהם אור, וזיתים שאינם של שמן אפי' מובחרים לכבישה אין מביאין דקרא זית שמן כתיב.

יר"י שם מראשית ולא כל ראשית, אבל הא פשיטא לי' בלא מראשית דא"צ להביא